

Araştırma Makalesi (Research Article)

ÇOCUK HÜKÜMLÜLERİN SOSYAL, KÜLTÜREL VE SPORİF REKREASYON FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİ: ANKARA ÇOCUK EĞİTİM EVİ ÖRNEĞİ (AN INVESTIGATION OF SOCIAL, CULTURAL AND SPORTS RECREATION ACTIVITIES OF CHILDREN INMATE: ANKARA CHILDREN'S EDUCATION HOUSE CASE)**

Ashlı HATTAOĞLU ŞAHAN^{1*} (orcid.org/ 0000-0001-7876-3436)

Şerife Gamze ALBAYRAK² (orcid.org/ 0000-0002-6808-0823)

¹Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi, Ankara, Türkiye

²Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi, Ankara, Türkiye

Özet

Son yıllarda artan çocuk suçluluğu toplum için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Çocuk suçluluğunun sabit olduğu durumlarda 12-18 yaş arasında ki “suça sürüklenmiş çocuklar” Adalet Bakanlığına bağlı Ceza ve Tevkifevleri bünyesinde bulunan Çocuk Eğitimevlerinde suç ve suçun sonuçlarından arındırılarak topluma yeniden kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu araştırma kapsamında topluma geri kazandırılma amacıyla suça sürüklenmiş çocuklar üzerinde uygulanan rehabilitasyon programlarında rekreasyonun önemini vurgulamak amaçlanmıştır. Yeniden kazandırılma (rehabilitasyon) sürecinde ise boş zaman değerlendirme faaliyetleri etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu kapsamda “Ankara Çocuk Eğitimevinde” suça sürüklenmiş çocuklara rehabilitasyon programları kapsamında uygulanan boş zaman değerlendirme faaliyetleri program uygulayıcıları ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler eşliğinde incelenmiştir. 4 katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmeler akabinde mevcut programlar durum çalışmasıyla ortaya konulmuştur. Sonuç olarak; Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları) ile bulgular karşılaştırılmış ve bulguların büyük bir çoğunluğunun Havana Kurallarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Hükümlü, Rekreasyon, Sosyal Faaliyetler, Sportif Faaliyetler, Rehabilitasyon.

Abstract

Posing a significant problem for the society, the rate of juvenile delinquency has increased recently. In cases where juvenile delinquency is proven to be guilty, “children who have been pushed into crime” between the ages of 12-18 are tried to be reintegrated into society by cleansing them from the crime and its consequences in the Children's Education Centers within the infrastructure of Prisons and Detention Houses under the Ministry of Justice. Within the scope of this research, it is aimed to emphasize the importance of recreation in rehabilitation programs applied to delinquent children with the aim of reintegrating them into society. During the rehabilitation process, leisure time activities are used effectively. To do this, the leisure time activities implemented within the scope of the rehabilitation programs applied to the children pushed into crime in the “Ankara Children's Education House” were examined in terms of semi-structured interviews with the program practitioners. Following the interviews conducted with 4 participants, the current programs were revealed through a case study. Consequently, the findings were correlated to the United Nations Rules for the Protection of Children Deprived of their Liberty (Havana Rules) and the analysis exhibited that the majority of the findings were in accordance with the Havana Rules.

Anahtar Kelimeler: Juvenile Convict, Recreation, Social Activities, Sports Activities, Rehabilitation.

** Bu makale, 2021 yılı Temmuz ayında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programında yüksek lisans tezi olarak gerçekleştirilmiştir.

* Sorumlu yazar: aslihattaoglu06@gmail.com.

DOI: 10.33083/joghat.2022.110

Giriş

Dünya var olduğu süreç boyunca pek çok değişim yaşamış ve bu değişimler insan hayatını çok büyük oranda dönüştürmüştür. Zaman zaman hayat koşurmacası içerisinde yüklerinden kurtulan insanoğlu yine bu telaşın merkezini oluşturmakta her türlü faaliyetin içerisinde yer almaktadır. Bu durum da şüphesiz insanların devamlılığını sağlayabilmek için yeni yollar aranması gerektiği düşüncesini sürekli olarak güncel tutmuştur. Bu çabanın bir sonucu olarak ortaya çıkan pek çok kavram bulunmaktadır, rekreasyon kavramı da bunlardan birisidir.

Genel anlamda bir tanım olarak rekreasyon boş zamanların değerli ve pozitif anlamda kullanılması olarak özetlenebilir. Bu kısa tanım bile rekreasyonun sınırlarının ne kadar geniş olduğunun bir göstergesidir. Rekreasyona katılmak gönüllük şartına bağlıdır bu nedenle bu gönüllük faaliyetlerin seçimi ya da faaliyetlerin özellikleri, bu faaliyetlerin gerçekleşmesini sağlayan kurum ve kuruluşların amaçları gibi pek çok konu başlığı rekreasyonuna araştırılması gereken başlıklarını oluşturmaktadır.

Rekreasyon faaliyetleri hükümetlerin faaliyetlerine, toplumsal ve bireysel yaşama etki eden bir özelliğe sahiptir. Bu özelliklere sahip olan rekreasyon içerisine dahil ettiği bireyleri kurumları veya toplumları olumlu anlamda etkilemekte ve asıl anlamını taşıyarak adeta bir yeniden yapılanmayı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, günlük hayatın önemli bir parçasını oluşturan rekreasyon kavramını ve önemini açıklamanın yanı sıra topluma geri kazandırılma amacıyla hükümlüler üzerinde uygulanan rehabilitasyon programlarında rekreasyonun önemini vurgulamak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı Çocuk Eğitimevleri programlarını inceleyip, geliştirme önerileri sunmak adına nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre işlediği fiil kanunlara aykırı olan birey 12 yaşını doldurmamış ise cezai bir sorumluluğu bulunmamaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004). Türkiye'de 12-18 yaş aralığında suça sürüklenen çocukların ceza sürelerini doldurdukları ve eğitim- iyileştirme çalışmalarına katıldıkları kurumlar Çocuk Eğitimevleri ve Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumlarıdır. Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumlarında mahkemelerce tutuklanmış olup yargılanmaları devam eden çocuklar barındırılmaktadır. Hüküm giyen çocuklar ise Çocuk Eğitimevlerine (ıslahevlerine) gönderilmektedir (CTE., 2021). Aynı zamanda Çocuk Eğitimevlerinde uyum sorunu yaşayan, disiplin suçu işleyen vb. nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen 12-18 yaş grubu çocukların barındırıldığı, firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan kurumlardır. Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumları "Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi"nin uygulandığı eğitim ve öğretime dayalı bir kurumdur (.ADALAEET BAKANLIĞI, 2021).

Çocuk Eğitimevlerinde suç işledikleri zaman 12 ile 18 yaşları arasından olan ve cezasını çekmeye başladığında 18 yaşını doldurmamış hükümlü çocuklar barındırılmaktadır. Çocuk Eğitimevleri ile ilgili daha geniş kapsamlı bilgiler Türkiye'de Bulunan Çocuk Eğitimevleri bölümünde ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında, katılımcılarla yapılan mülakatlar sonucunda mevcut durum ortaya konularak, konu ile ilgili öneriler geliştirmek hedeflenmiştir. Bu kapsamında kurumda görüşme izni çıkan planlayıcı ve uygulayıcılar kurumda görev alan kurum müdürü, 2 psikolog ve 3 öğretmen ile mülakat görüşmeleri için araştırmacıya 1 gün izin verilmiştir. Ancak görüşme gününde kurumda çalışan 1 psikolog ve 1 öğretmenin idari izinli olmasından dolayı görüşme sağlanamamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kurum müdürü, 1 psikolog ve 2 öğretmen ile toplamda 4 katılımcıya uygulanabilmiştir.

İlgili Araştırmalar

Araştırma konusuyla ilgili ulaşılabilen ilk araştırma Garriott'un (1974) yılında yaptığı Çocuk Suçluluğun Tedavisinde Rekreasyonun Kullanımı araştırmasında, rekreasyonun suçla başa çıkmak için mevcut programlarla bağlantılı olarak uygulanabileceğinin değerini vurgulamak amacıyla yazılmıştır. Rekreasyon oyun ve zevk arzusunu içeren tüm eylemleri içermektedir ve oyun tüm çocuklar için doğal bir arzudur. Oyun doğal olduğundan, suçlu çocukla çalışmak üzere tasarlanmış bir eğlence programı tamamen yeni bir konsept getirmemektedir. Yalnızca amacını yeniden kanalize etmeye ve terapi kadar zevk içinde kullanılmaya çalışılmalıdır. Rekreasyon, belirli bir davranışı doğrulamak ya da istenmeyen davranışları caydırmak için kullanılabilir. Suçluların tedavi şeması ile rekreasyonu birleştiren bir program geliştirilmelidir. Bu program geliştirilirken yapıcı sosyal davranışı doğrulayan, kabul edilemez sosyal davranışın düzeyini azaltan veya bitirmeye yönelik faaliyetlere vurgu yapılmalıdır. Garriot araştırması sırasında nicel araştırma desenlerini kullanmakla birlikte daha çok ikincil kaynakları kapsayan doküman analizi yöntemini kullanmıştır.

DeBusk ve Hellison'un (1989)'da çocuk mahkumlar üzerinde rekreasyon aktivite programları uygulaması yapmışlardır. Risk grubundaki çocuk mahkumlara farklı seviyelerde aktiviteler uygulanarak, sorumluluk aşılama hedeflemiştirler. Çocuklar sorumluluk derecelerine göre gruplandırılmış ve her gruba farklı aktiviteler uygulanmıştır. Bu derecelendirme ise "sıfır derece çocuklar en sorumsuz, en disiplinsiz, kavgacı ve saldırgan olanlar" ve "beş derece çocuklar ise başkalarını düşünen, yardımsever, iyi niyetli olanlardır". Davranış şekillerine göre ayrılan çocuklara farklı spor programları uygulandığında büyük etki elde edilmiştir. Her çocuğa aynı davranmak ise gruplar arası çatışmalara, çocukların kendilerini ifade edememesine ve artan davranış bozukluklarına sebep olmuştur. Gruplara göre farklı aktiviteler sayesinde çocukların davranışlarında iyileşme görülmüş, ilgi alanları daha iyi anlaşılmış ve aktivitelerin çocuklar için daha zevkli hale geldiği gözlemlenmiştir. Çocuk mahkumlar için önerilen en önemli rekreasyonel aktivite spor ve fiziksel eğitim olarak bildirilmiştir.

Sporun cezaevi yaşamında ki rolünü incelemek isteyen Frey ve Delaney, 1770 mahkumun katıldığı bir anket çalışması ile mahkumların boş zaman faaliyetlerine katılım derecesine ilişkin sorular sormuşlardır. Frey ve Delaney (1996), gençlerin aksine yetişkin mahkumların daha pasif aktivitelerle ilgilendiğini gözlemlemiştir. Yetişkin mahkumlar spor vb. aktiviteleri tercih etmezken, çocuk mahkumlarda rekreasyonun ve sportif aktivitelerin önemini arttığını belirtmişlerdir. Çocuklar rekreasyonel aktivitelerle ilgilendiği için bu tür programların zamanında başlanmasını gerektiğinin önemini vurgulamışlardır. Yetişkin cezaevlerinde uygulanan rekreasyon programlarının çocuk cezaevlerinde uygulanan programlar kadar etkili olmadığını savunan Frey ve Delaney, rekreasyon programlarının çocuk cezaevlerinde daha önemli olduğunu ve erken zamanda başlamanın önemli olduğunu savunmuşlardır.

Araştırma konusuyla ilgili ulaşılabilen en geniş kapsamlı araştırma Nation, Benschoff ve Malkin (1996) tarafından yapılmıştır. ABD'de bulunan 250 farklı cezaevinde anket yapan araştırmacılar, en sık başvurulan yöntemlerin çocukların boş zamanlarını dolduracak eğitimler, danışmanlıklar, spor programları, toplumsal aktiviteler olduğunu ortaya koymuştur. Bu sayede çocuk mahkumların sosyal yeteneklerinin geliştiği, kendilerine güvenlerinin arttığı, kendi kendilerine yetebilir hale geldikleri, dayanışma ve güven duygularının arttığını belirtmişlerdir. Ancak rekreasyonel terapi programları eleman, kaynak, para ve yer azlığından dolayı yarıda kesilmiştir. Ankete katılan merkezlerin yarısından çoğunda ise herhangi bir rekreasyon programı bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Williams, Streat ve Bengoechea (2002) genç mahkumlara uygulanacak rekreasyon aktivitelerinin iyi bir temele oturtulması gerektiğini vurgulamış, altyapısı doğru oluşturulmayan rekreasyon aktivitelerinin fayda yerine zarar sağlayabileceğini belirtmiştir. Bu durum genç mahkumlarda psikolojik etkilere yol açabileceğini ve her bireyin farklı olarak ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Çocuklara ve gençlere uygulanacak olan rekreasyon aktivitesi programlarının psikolojik durumlarına göre değişiklik göstermesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Avcı (2008), 18 yaş altı çocukların boş zaman değerlendirme tercihlerinin suça yönelmelerine etki edip etmediğini saptamak için yaptığı çalışmada Erzurum E Tipi Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumuna bulunan 18 yaş altı 18 tutuklu çocuk ile yaptığı anket çalışması gerçekleştirmiştir. Yapılan anket ile çocukların cezaevine girmeden önce boş zaman değerlendirme alışkanlıkları ölçümlenmiştir. Anket sonuçlarına göre çocukların boş zamanlarını %5,6'sı kültür merkezinde, %44,4'ünün internet kafede, %16,7'sinin spor salonunda, %27,8'inin atari salonunda ve %5,6'sının tiyatroya gittiği tespit edilmiştir. Veriler incelendiğinde tutuklu çocukların %27,9'unun boş zamanlarını olumlu etkinliklerle değerlendirdiği ancak %72,1'inin her türlü olumsuz davranış ve düşünce ile karşılaşabileceği mekanları tercih ettiği ortaya konulmuştur.

Brusseau, Burns ve Hannon (2019) yaptıkları çalışmada SPARK (Spor, Oyun ve Çocuklar için Eğlence) programı sırasında tutuklu erkek ergenlerde pasif ve aktif aktiviteler ile çocukların davranışlarını incelemiştirler. SPARK programları ile fiziksel aktivitenin artırılmasının mümkün olduğunu ortaya koymuşlardır. 24 hafta sonra SPARK programlarının yenilik etkisinin zayıflayabileceğini ancak yine SPARK metotları sayesinde yeni motivasyon kaynağı aktiviteler ortaya konulabileceğini belirtmişlerdir. Programların yenilikçi olması, hedef belirleme ve ergenlerde fiziksel aktivite konusunda daha fazla seçenek sunulması yoluyla geliştirilebilir. SPARK programlarının etkinliğini arttıran en önemli husus görevli personelin bu konuda eğitim almış olması ve gereken tüm ekipmanların mevcut olmasıdır. Personelin eğitilmiş olması ve ekipmanların eksiksiz bulunması SPARK programlarının etki düzeyini şüphesiz artıracaktır.

Tablo 1. Geliş Nedenlerine Göre Güvenlik Birimine Gelen ya da Getirilen çocuklar (2013-2017)

Geliş nedeni	2013			2014			2015			2016			2017		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	273	187	858	290	198	919	303	202	100	3334	217	115	3352	221	113
	571	696	75	414	477	37	213	926	287	35	997	438	42	503	739
Suçta sürüklenme	115	102	130	117	102	149	118	101	171	1086	916	169	1079	928	151
	39	350	89	486	493	93	245	097	48	75	99	76	84	49	35
Kabahat işleme	551	488	63	697	434	263	485	355	130	2582	144	113	2345	174	603
											5	7		2	
Terk	42	15	27	51	19	32	175	101	74	249	134	115	261	150	111
Evden kaçma	282	120	161	319	126	192	301	119	181	2686	880	180	2315	867	144
	1	9	2	3	7	6	0	6	4			6			8
Buluntu	173	936	796	179	103	758	123	702	536	566	261	305	512	232	280
	2			2	4		8								
Kayıp (Bulunma)	162	642	979	186	852	101	177	826	944	1169	554	614	1156	580	575
	18	1	7	96	4	72	06	3	3	1	6	5	3	7	6
Mağdur	121	663	553	131	730	581	142	781	640	1583	865	718	1550	841	708
	717	53	64	172	69	03	179	07	72	43	19	24	24	62	62
Madde kullanımı	230	201	29	219	197	22	213	163	50	525	446	79	293	233	60
Sokakta çalışma	157	132	247	326	224	102	153	103	507	520	322	198	715	506	209
	4	7		7	7	0	8	1							
Sokakta yaşama	15	12	3	23	12	11	19	14	5	13	8	5	10	6	4
Kanun dış çalışma	19	12	7	24	16	8	20	17	3	31	26	5	45	39	6
Bilgisine başvurma	858	548	310	100	663	338	132	872	448	4116	264	146	4604	297	163
	8	6	2	20	7	3	17	8	9	7	80	87	0	08	32
Okula gönderilme	123	51	72	108	55	53	410	197	213	96	33	63	29	7	22
Kurumdan kaçma	109	556	537	863	510	353	121	654	562	1102	598	504	1410	729	681
	3						6								
Diğer	340	227	113	280	196	840	354	230	124	5189	360	158	6696	446	223
	9	9	0	3	3		2	1	1		0	9		6	0

Kaynak: TÜİK, *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2017*

Not: Kayıp çocuk bilgisi, hakkında resmi olarak kayıp müracaatı yapılan ve güvenlik birimleri/vatandaş tarafından bulunarak güvenlik birimlerine getirilen çocukları; buluntu çocuk bilgisi, hakkında resmi olarak kayıp müracaatı olmayan ve güvenlik birimleri/vatandaş tarafından bulunarak güvenlik birimlerine getirilen çocukları kapsamaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2017 yılında yapılan ve geliş nedenine göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların sayısının belirlendiği araştırma Tablo 1.1’de verilmiştir. Geliş nedenine göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklarla ilgili 2013 ila 2017 verilerine bakıldığında, suçta sürüklenen ve mağdur çocukların sayısının, diğer sebeplerle güvenlik birimine gelen çocuklara göre oldukça yüksek olduğu anlaşılmıştır. Yıl bazında bakıldığında, suçta sürüklenen çocukların en çok 2015 yılında getirildiği, 2017 yılında ise bu rakamda bir azalma olduğu gözlenmiştir. Mağdur olma sebebi ile güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklarla ilgili durum ise farklılık göstermektedir. Mağdur olduğu gelen çocukların sayısında yıllara oranla önemli ölçüde artış yaşanmıştır. Bu sayı, 2016 ve 2017 yıllarında en yüksek değerlere ulaşmıştır. Terk,

sokakta yaşama ve kanunsuz çalışma sebepleri ile güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların sayısı ise, diğer sebeplerle gelen çocukların sayısına nazaran oldukça azdır. Yıl bazında bakıldığında terk sebebiyle gelen çocuk sayısının en az 2013 yılında, en çok ise 2015 yılında olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, kanunsuz çalışma sebebiyle güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk sayısı da yıllara oranlar artış göstermiştir. Dikkat çeken verilerden bir diğeri ise sokakta yaşama ve okula gönderilmeme nedenleriyle gelen veya getirilen çocuklara ait bulgulardır.

Yöntem

Bu çalışmada günlük hayatın önemli bir parçasını oluşturan rekreasyon kavramını ve önemini açıklamanın yanı sıra topluma geri kazandırılma amacıyla hükümlüler üzerinde uygulanan rehabilitasyon programlarında rekreasyonun önemini vurgulamak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı Çocuk Eğitimevleri programlarını inceleyip, geliştirme önerileri sunmak adına nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, katılımcılarla yapılan mülakatlar sonucunda mevcut durum ortaya konularak, konu ile ilgili öneriler geliştirmek hedeflenmiştir. Çalışma da Açıklayıcı/Tamamlayıcı Durum Çalışması türünden faydalanılmıştır ve Ankara Çocuk Eğitimevindeki mevcut durum yapılan mülakatlarla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma için gerekli olan etik kurul raporları alınmıştır.

Araştırmanın kuramsal çerçevesinin oluşturulması için literatür taraması yapılmıştır. Literatür taramasında birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Araştırmada ikincil kaynak olarak, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Resmi Sitesi, Yüksek Öğretim Kurulu Dokümantasyon Merkezi, Gazi Üniversitesi Kütüphanesi ve ulusal- uluslararası dergilerden yararlanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın birincil kaynağı olarak, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Ankara Çocuk Eğitimevinde gerçekleştirilen bu çalışmada dört katılımcıya (kurum müdürü, 1 psikolog, 2 öğretmen) ayrı ayrı 16 soru yöneltilmiş, alınan yanıtlar çerçevesinde açıklayıcı /tanımlayıcı durum çalışması ile mevcut durum bulguları ortaya konulmuştur. Araştırmaya katılan 4 katılımcının demografik bulguları Tablo 2.1’de sunulmuştur.

Tablo 2.1. Katılımcıların Demografik Bulguları

Katılımcı Unvan/ Görevi	Eğitim Alanı	Eğitim Düzeyi	Yaş	Cinsiyet
Kurum Müdürü	Jeoloji Mühendisi	Lisans	52	Erkek
Kurum Psikoloğu	Psikoloji	Lisans	29	Kadın
Kurum Öğretmeni -1	Biyoloji Öğretmenliği	Lisans	42	Erkek
Kurum Öğretmeni -2	İlköğretim Türkçe Öğretmenliği	Lisans	49	Kadın

Sonuç ve Öneriler

Suçta sürüklenmiş çocuk oranları ülkemizde yıllar içerisinde genel olarak artış göstermiştir. TÜİK verilerine göre bir önceki yıllara göre 2016 yılında %10, 2017 yılında binde 5,2018 yılında %1,9 artış göstermektedir. 2019 yılında ise güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısı %5,8 artarken, ceza infaz kurumlarına sevk edilen çocuk sayısı ise %19,9 düşüş göstermektedir. Genel olarak yıllara bakıldığında artış gösteren bu verilere, çocukların suçta sürüklenme oranlarının arttığını ve önlem alınması gerektiğini şüphesiz ortaya koymaktadır.

Rekreasyon faaliyetleri her ne kadar boş zamanlarda gerçekleştirilen aktiviteler bütünü olarak zikredilse de rekreatif faaliyetlerin terapötik ve rehabilitasyon boyutu dikkate alınarak etkinlikler tasarlanabilir.

Konu ile ilgili araştırmalar bölümünde incelenen 1974- 2019 arası araştırmalar ortaya koyuyor ki suçta sürüklenmiş çocuklar üzerinde uygulanacak rekreasyon faaliyetleri oldukça önem arz etmektedir ve rehabilitasyonun en önemli parçasıdır. Rehabilitasyon sürecinde doğru davranışları pekiştirmek, istenmeyen davranışları caydırmak açısından rekreasyon önemli bir unsurdur. Cezaevi ve vb. kurumlarda rekreasyon aktivite planları oluştururken çocukların psikolojik durumlarının göz önüne alınması gerektiğini araştırmacılar ortaya koymuştur.

Suç ve suçlu davranışa yönelik rehabilitasyon çalışmalarında temel amaç, yasaları ihlal eden kişileri, yasalara uyan kişilere “dönüştürmektir”. Rehabilitasyon düşüncesinde suçluların, toplumun geri kalan üyeleri gibi yasaya uyum gösteren kişiler olma yönünde rehabilitasyon çalışmalarınıyla tedavi edilmeleri gerektiğinin üzerinde durulmaktadır (İçli ve Ögün, 1999: 51).

27 Ağustos- 7 Eylül 1980 tarihleri arasında Havana’da toplanan *Suçların Önlenmesine ve Suçların İslah Üzerine Birleşmiş Milletler Konferansı’nın* kabul ettiği Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları) kapsamında ilgili maddeler ve araştırma kapsamında bulunan Ankara Çocuk Eğitimevi ile ilgili incelemeler şu şekildedir;

Havana Kuralları Madde C-27: Giriş yapıldığı andan itibaren mümkün olan en kısa sürece çocukla birebir görüşme yapılır ve çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım tarzı ile kendisine uygulanacak olan programın özelliği ve düzeyi konusunda bir rapor hazırlanır. Çocuk için özel bir rehabilite şekline gerek bulunması ve çocuğun kurumda kalış süresinin buna imkan vermesi halinde, kurumun yetkili personeli uygulanacak program ile ilgili detaylı bir davranış planı hazırlar.

- Kurum bünyesine gelen çocuklar “Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi” girdiği anda dahil edilmektedir. Bu aşamada çocuklara ARDEF (Araştırma Değerlendirme Formu) dolduruluyor ve çocukların ihtiyaçları ve riskleri tespit ediliyor. Daha sonrasında çocuğun bilgileri psiko-sosyal servis, eğitim servisi ve grup liderleri ile paylaşılarak çocuğa özgü bir program hazırlanmaktadır. Bu programlar altışar aylık dönemlerde tekrar gözden geçirilmekte ve çocuklar mutlaka bir faaliyete dahil edilmektedir.

Havana Kuralları Madde C-30: Çocuklar için açık tutma kurumları kurulur. Açık tutma kurumları güvenlik tedbirlerinin ya hiç alınmadığı ya da asgari ölçüde alındığı yerlerdir. Bu tür kurumlarda mümkün olduğu kadar az sayıda çocuk tutulmalıdır. Bu kurumlar ailelerin çocuklarına ulaşabilecekleri ve çocuklarıyla aralarında ilişki kurabilecekleri büyüklükte olmalıdır. Küçük ölçekte tutma kurumları yapılır ve bunların toplumsal, ekonomik ve kültürel çevre ile bütünleşmesi sağlanır.

- Kurum açık kurum özelliği taşımaktadır. Dışarı da dış güvenlik kuvvetleri bulunmamakta, güvenliği sadece iç hizmette çalışan infaz koruma memurları sağlamaktadır. Çocuklar kurumun belirlediği saatler içerisinde yanlarında herhangi bir infaz koruma memuru vs. bulunmadan örgün eğitime okullarda devam etmektedir. Kurum kapasitesi 147 kişi ve tek kişilik odalar ile sınırlı olmasına karşın kurum örgün eğitime devam eden çocukların varlığı sebebi ile 165 kişi ile kapasiteyi aşmış durumdadır. Çocuk Eğitimevlerinin Türkiye geneli sayısının az olması bu durumu şüphesiz etkilemektedir. Ayrıca kurumda bulunan hükümlü çocuklar üçer aylık dönemlerde ailelerinin yanlarında 7 güne kadar izinli olma şansına sahiptir. Haftada 1 gün açık ziyaret şeklinde hakları bulunan çocukların, telefon etme özgürlüğü de hiçbir kayıt altına alınmaksızın bulunmaktadır. Çocukların dış dünya ile entegre gidebilmesi için kurum bünyesinde mesleki meslek edindirme kursları ve sosyal- kültürel kurslar, psiko-sosyal yardım programları bulunmaktadır. Yanı sıra çocukların dış dünya bağının kopmaması adına, kurum dışında açık alan rekreasyon aktivitelerine katılım gerçekleştirilmektedir (tiyatro, konser, spor müsabakaları, piknik, şehir içi ve dışı geziler vb.).

Havana Kuralları Madde D-32: Çocukların tutuldukları kurumların planı ve fiziksel çevresi yatışlı ıslahın rehabilite amacına uygun olarak akranlarıyla ilişki kurma, sporla ve beden eğitimiyle ve boş zamanlarla ilgili faaliyetlere katılmaya olan ihtiyaçlarını dikkate alır.

- Kurum içerisinde 1 adet kapalı spor salonu, 1 adet futbol sahası, 2 adet açık basketbol sahası, 2 adet açık voleybol salonu, 1 adet çok amaçlı konferans salonu, 1 adet fitness salonu, 1 adet kütüphane, 8 adet hobi odası, 6 adet mesleki eğitim atölyesi, 2 adet grup çalışma odası bulunmaktadır. Bu alanlar çocuklara boş zaman değerlendirmesi açısından oldukça imkan ve seçenek sunmaktadır.

Havana Kuralları Madde D-33: Çocukların içinde uyuyacakları yerler, o bölgesinin standartları göz önünde tutularak genellikle küçük koğuşlardan veya tek kişilik yatak odalarından meydana gelir.

- Araştırmaya katılan katılımcılar, kurumda 147 adet tek kişilik koğuş bulunduğunu beyan etmişlerdir. Ancak araştırmacı bu koğuşları görmemiş ve kaç kişi kaldıklarını tespit edememiştir.

Havana Kuralları Madde E-38: Zorunlu okul çağındaki her çocuğun ihtiyaçlarına ve kabiliyetlerine uygun ve kendisini topluma dönüşe hazırlamak için tasarlanmış bir eğitim almaya hakkı vardır. Çocukların bu tür eğitimi, mümkün olduğu takdirde, ıslahevi dışında ki kamu okullarında almaları sağlanır.

- Kurumda yapılan inceleme sırasında edinilen bilgilere göre, kurum açık kurum özelliği taşımaktadır. Dışarı da dış güvenlik kuvvetleri bulunmamakta, güvenliği sadece iç hizmette çalışan infaz koruma

memurları sağlamaktadır. Çocuklar kurumun belirlediği saatler içerisinde yanlarında herhangi bir infaz koruma memuru vs. bulunmadan örgün eğitime okullarda devam etmektedir.

Havana Kuralları Madde E-39: Yukarıda sözü edilen zorunlu eğitimin yanı sıra, okul çağındaki çocuklardan eğitimlerini daha sonra sürdürmek isteyenler gerekli izin verilir ve kendileri buna teşvik edilir; ayrıca bu çocukların kendilerine uygun okullara gitmeleri için çaba gösterilir.

- Kurumda 18 yaşını doldurmuş çocuklar ceza süreleri devam etmesi halinde, örgün eğitimlerine devam etmeleri halinde kurumda kalmaya devam ederler ve kapalı- açık ceza evlerine nakil edilmezler.

Havana Kuralları Madde E-41: Tutma kurumlarındaki çocuklar okumaya ve kurumdaki kitaplıkları kullanmaya teşvik edilir; her kurumda kullanıma tam olarak açık, çocuklar için eğitimleri ve eğlenmeleri için yeterli sayıda kitap ve süreli yayının yer aldığı kütüphane bulunur.

- Kurum bünyesinde kapasiteye yetecek kadar büyüklükte bir kütüphane gözlemlenmiştir. Araştırmacının kurumda bulunduğu süre içerisinde çocukların kütüphaneyi kullandıkları gözlemlenmiştir. Ancak kitapların içeriği hakkında bir bilgi talep edilmemiştir.

Havana Kuralları Madde E-42: Her çocuğun gelecekteki çalışma yaşamına kendisini hazırlamaya elverişli alanlarda mesleki eğitim görme hakkı vardır.

- Kurum ziyareti sırasında 6 mesleki eğitim atölyesinin de aktif olarak kullanıldığı görülmektedir. Müzik odası, güneş paneli eğitim atölyesi, berber atölyesi, bilgisayar atölyesi, pastacılık atölyesi ve tesisat eğitim gibi kurslar verilerek çocuklara meslek tanıtmak ve sevdirmek adına çalışmalar yürütülmektedir.

Havana Kuralları Madde E-45: Mümkün olduğu takdirde çocuklara ücret karşılığında çalışabilecekleri iş bulunur; eğer mümkünse, çocuğa toplum içine döndüğü zaman uygun bir iş bulması imkanı yaratmak için verilen mesleki öğrenimin tamamlayıcısı olarak, kurum dışındaki bir işyerinde çalıştırılır. Çocukları normal meslek yaşamının şartlarına hazırlamak amacıyla, tutma kurumlarının içinde çalıştıkları işin organizasyonu ve metodu, mümkün olduğu kadar dışarıdaki çalışma yaşamının şartlarına uygun olur.

- Kurum içerisinde bu konuda üç ayrı işleyiş bulunmaktadır. İlk işleyiş, Türkiye İş Kurumu aracılığı ile açılan Meslek Edindirme Kurslarına çocukların katılım gösterip ‘cep harçlığı’ adı altında bir ücret alabilmeleri. İkinci işleyiş Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Meslek Edindirme Kurslarına bağlı açılan kurslarda da sözleşme karşılığı, sözleşme kapsamında belirtilen tutar kadar aylık maaş ödenme sistemi bulunmaktadır. Üçüncü sistemde ise kurum tarafından açılan Çocuk Eğitimevlerine Halk Eğitim Evleri tarafından kurs hocalarıyla anlaşarak, kurum bünyesinde çocukların kurs almaları sağlamaktadır. Burada ise herhangi bir sertifikasyon sistemi bulunmadığı gibi, herhangi bir ücrette ödenmemektedir.

Havana Kuralları Madde F-47: Her çocuğun eğlenebilmesi ve beden eğitimi yapabilmesi amacıyla kendisine tanınan zaman içinde, hava şartlarının müsait olduğu zamanlarda açık havada serbestçe oynayabilmesi için gerektiği kadar zamana sahip olma hakkı vardır. Bu faaliyetler için gerekli mekan, tesis ve araç sağlanır. Her çocuk günlük boş zaman faaliyetlerinde bulunabilmek için ek bir zamana sahip olur; bu zamanın bir kısmı, çocuğun istemesi halinde sanata ve el becerilerini geliştirmesine ayrılır. Tutma kurumları her çocuğun kendisine sunulan fiziksel eğitim programlarına katılması için, fiziksel olarak yeterli duruma gelmesini sağlar ihtiyacı bulunan çocuklara sağlık kontrolü altında fiziksel eğitim tedavisi ve terapisi uygulanır.

- Kurum ziyareti sırasında kurum bünyesinde bulunduğu belirtilen tüm aktivite alanları çocukların kullanımına açık ve çocuklar tarafından kullanılmaktaydı. Çocukların herhangi bir aktivite kısıtlanmasına maruz kaldığı gözlemlenmemiştir. Kurum içerisinde haftalık aktivite programları yapıldığı, her hafta mutlaka en az bir kere kurum dışı aktivite planlandığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Gezi, tiyatro, maç izlemek veya müze gezisi olarak kurum dışı aktiviteler değişkenlik göstermektedir. Ayrıca kurum içerisinde bulunan konferans salonunda haftanın iki günü bilimsel konferanslar, sinema gösterimi vb. şeklinde değerlendirilmektedir. (Korona virüs öncesi durum bu şekilde iken korona virüsün getirdiği kısıtlamalardan kurumun nasıl etkilendiği bilinmemektedir).

Havana Kuralları Madde G-48: Her çocuğun tutma kurumlarına verilen dini hizmetlere veya toplantılara katılması veya din görevlerini yerine getirmesini sağlanarak veya kendi mezhebi bakımından eğitimi ve ibadeti

içi gerekli kitapları ya da araçları edinmesine izin verilerek, dini ve ruhsal yaşamının ihtiyaçlarını karşılayabilmesine imkan tanır.

- Kurum bünyesinde 1 adet ibadete hazır durumda mescit bulunmaktadır. Ayrıca kurumda “Manevi Destek Programı” dahilinde Diyanet İşleri Başkanlığından haftanın 4 günü gelen bir vaiz bulunmaktadır. (Korona virüs öncesi durum bu şekilde iken korona virüsün getirdiği kısıtlamalardan kurumun nasıl etkilendiği bilinmemektedir).

Havana Kuralları Madde V-81: Tutma kurumu personeli arasında eğitimciler, meslek öğretmenleri, danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları, psikiyatrlar ve psikologlara gibi nitelikli ve yeterli sayıda uzman yer alır. Bu personel ve diğer uzman görevliler normal olarak süreklilik esasına göre istihdam edilir.

- Katılımcı 1 kurumda toplamda 115 personel bulunduğunu bunların 3’ünün öğretmen, 2’sinin psikolog, 3’ünün sosyal hizmet uzmanı olduğunu belirtmiştir. Kurumun kapasitesinin 147 olduğu düşünüldüğünde her 49 çocuğa 1 öğretmen, her 73.5 çocuğa 1 psikolog ve her 49 çocuğa 1 sosyal hizmet uzmanı düştüğü görülmektedir. Hem çocuklarla daha yakından ilgilenmek hem de iş yükünü azaltmak adına bu bölümlerde ki personel sayısının artırılması gerektiği düşünülmektedir. Kurum içerisinde en çok iletişim halinde olanların katılımcılar tarafından eğitim almış infaz koruma memuru olduğu belirtilmiştir. Her bir infaz koruma memuru kendi himayesi altında bulunan 10-15 çocuğa ‘grup liderliği’ yapmaktadır. Çocuklar taleplerini grup liderleri aracılığıyla yetkililere iletebilmektedir.

Havana Kuralları Madde V-84: İdare, çocuklarla doğrudan ilişkide bulunan görevlilerin işlerini etkili bir biçimde yapabilecekleri uygun şartlarda çalışabilmelerini sağlamak amacıyla, çocukların bakımıyla ilgili çeşitli servisler arasında işbirliğinin gerçekleştirilmesini sağlayacak şekilde, kurumda farklı kategoride çalışan görevlilerin birbirleriyle ve görevliler ile idare arasında iletişimi kolaylaştıracak bir örgütlenme ve yönetim biçimi kurar.

- Katılımcıların belirttiği üzere, kurumda her pazartesi kurum yöneticileri, psiko-sosyal servis çalışanları (psikologlar ve sosyal çalışmacılar), öğretmenler, grup liderleri, infaz koruma memurlarından sorumlu baş memur, idari memur ve müdür yardımcısının katıldığı toplantılar düzenlenmektedir. Bu toplantılarda geçen haftanın değerlendirmesinin yanı sıra yeni haftanın planları yapılmaktadır. Kurum bünyesinde bulunan çocuklarda grup liderleri aracılığıyla fikirlerini bu toplantıya iletme şansına sahiptir.

“Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi” ile tespit edilen ihtiyaçlar ve riskler eşliğinde çocuklar için rehabilitasyon programları oluşturulmaktadır. Ancak bu programlar kurum bünyesinde bulunan alanında uzman öğretmenler, psikologlar, infaz koruma memurları ve yöneticiler tarafından hazırlanmaktadır. Rekreasyon konusunda uzman bir kişi kurumda bulunmamaktadır.

Çocuk Eğitimevlerinde birer rekreasyon uzmanı bulunması aktivite çeşitliliği ve kalitesi açısından çok anlamlı olacaktır. Çocukların hem rehabilitelelerini hem de aktivite programından sorumlu olan eğitim ve psiko-sosyal servislerinin şüphesiz ki iş yükü azalacaktır.

Katılımcılar tarafından kurumda toplamda 115 personel bulunduğu bunların 3’ünün öğretmen, 2’sinin psikolog, 3’ünün sosyal hizmet uzmanı olduğunu belirtmiştir. Kurumun kapasitesinin 147 olduğu düşünüldüğünde her 49 çocuğa 1 öğretmen, her 73.5 çocuğa 1 psikolog ve her 49 çocuğa 1 sosyal hizmet uzmanı düştüğü görülmektedir. Hem çocuklarla daha yakından ilgilenmek hem de iş yükünü azaltmak adına bu bölümlerde ki personel sayısının artırılması gerektiği düşünülmektedir. Kurum içerisinde en çok iletişim halinde olanların katılımcılar tarafından eğitim almış infaz koruma memuru olduğu belirtilmiştir. Her bir infaz koruma memuru kendi himayesi altında bulunan 10-15 çocuğa ‘grup liderliği’ yapmaktadır. Çocuklar taleplerini grup liderleri aracılığıyla yetkililere iletebilmektedir.

Katılımcıların verdiği cevaplar üzerinde kurumda herhangi bir rekreasyon eğitimi düzenlenmediği görülmektedir. Kurumun haftalık olarak yoğun bir rekreasyon programı uyguladığı göz önüne alındığında, kurum çalışanlarının rekreasyon konusunda eğitim almaları gerektiği düşünülmektedir. Özellikle çocuklara sürekli bir arada bulunan ve her taleplerini dikkate alan grup liderleri ve infaz koruma memurlarının rekreasyon konusunda eğitimden geçmesinin aktivite kalitesi açısından faydalı olacaktır.

Yapılan araştırmalar ile çocukların hüküm giymeden önce boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin çoğunlukla a tipik davranışlardan oluştuğu ortaya konmuştur. Çocuklara kurum girişlerinde yapılacak olan küçük anketlerle bu veriler genele yayılmalı, hüküm süreleri bittikten sonra kurum bünyesinde katıldıkları rekreasyon

faaliyetlerinden aldıkları verimde yine küçük anketlerle ölçümlenip karşılaştırılmalıdır. Yapılan yoğun rehabilitasyon ve rekreasyon aktiviteleri çalışmalarının verimliliği ölçümlenmelidir.

Kurum açık kurum niteliği taşıdığı için, çocuklar dış dünya ile bağlantılıdır. Bu yüzden kurum yetkililerinin takip edemediği güncel aktiviteler olabilmektedir. Çocukların bu taleplerini grup liderleri aracılığı dışında iletebileceği bir sisteme ihtiyaçları bulunmaktadır. Kurum bünyesinde bulunan hükümlü sayısı oldukça fazladır. Her çocuk talebini iletemeyebilir. Bu yüzden belirli aralıklarla çocuklar için rekreasyon aktive tercihleri ve önerileri sorularak aktivite programlarına şekil verilebilir.

Kurum bünyesinde daha önce verim alınamayan ve kaldırılan programlar olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bir önceki öneride bahsedilen rekreasyon aktivite tercihleri ve önerileri anketleri, programların kaldırılma riskini en aza indirecek, hem mekan hem zaman hem de ekonomik olarak zararlar en aza indirilmiş olacaktır. Yapılan araştırmalar ile çocukların hüküm giymeden önce aileleri ile çok yakın ilişkiler içerisinde olmadığı ve bunun çocukların suça sürüklenmelerinde etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda hüküm giymeden önce çocukların ailelerinin ekonomik olarak iyi durumda olmadığı da ortaya konulmuştur. Çocukların hüküm sonrası aynı ailelerin yanına döneceği düşünülürse, çocukların aileleri ile dışarıda ekonomik sebeplerle yaşayamadığı boş zaman değerlendirme aktiviteleri kurum içerisinde yapılacak olan çocuk-aile günleri ile telafi edilebilir. Çocukların hem aileleri ile zaman geçirip belirli aktiviteler yapacağı, hem de tekrar aile ilişkilerini yaratma veya düzeltme şansı bulacakları günler organize edilebilir.

Çocuk Eğitimevlerinin hükümlü çocukların hem rehabilitasyonunda hem eğitim hayatlarına devam etmelerinde hem de meslek edinme konusunda önceliği bulunmaktadır. Bu amaç kapsamında daha fazla çocuğun bu imkandan faydalanabilmesi için Çocuk Eğitimevi sayılarının Türkiye genelinde artırılması, mümkünse her ilde bulunması çok faydalı olacaktır. Böylelikle çocuklar suç işlediği ailelerinin yaşadığı şehirlerden kopmayacak, aile ilişkilerini geliştirme şansı elde edeceklerdir. Ayrıca kurumların bünyesinde ki çocuk hükümlü sayısı azaldığı için, ilgili personellerin iş yükü azalacak çocuklarla daha fazla ilgilenme fırsatı bulabileceklerdir.

Yapılan araştırmalara göre Türkiye’de çocuk hükümlülerin tekrar suç işleme oranları ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Bu veriler her sene güncel olarak Adalet Bakanlığı tarafından raporlanmalıdır. Kurumlarda uygulanan “Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi’nin” ne ölçüde işe yaradığı ölçümlenmeli, oranlar düşük çıktığı takdirde sistem ile gurur duyulmalı, oranlar yüksek çıktığı takdirde sistem gözden geçirilmelidir.

Kurum bünyesinde birçok meslek edindirme kursları ve programları uygulanmaktadır. Ancak yapılan araştırmalarda bu kursların ve programların sonunda sertifika alan çocukların bu konularda hüküm süresi dolduktan sonra istihdam edilmeleri ile ilgili bir rapor bulunmamaktadır. Bu istihdam raporlarının yıllık olarak Adalet Bakanlığı tarafından oluşturulması, takip edilmesi bu kursların ve programların işlevini ortaya koyacaktır.

Kaynakça

- Avcı, M. (2008). Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler Ve Çözüm Önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 49-73.
- Brusseau, T. A., Burns, R. D., & Hannon, J. C. (2019). Trends in Sedentary and Physical Activity Behaviors in Incarcerated Adolescent Boys During a Sports, Play, and Recreation for Kids Program. *American Journal of Health Promotion*, 33(5), 760-763.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). Resmi Gazete: 15.07.2005, Kanun Numarası: 5395.
- Debusk, M.& Hellison,D. (1989). Implementing A Physical Education Self-Responsibility Model For Delinquency-Prone Youth. *Journal Of Teaching in Physical Education*, 8, 104-112.
- Frey, J.H., Delaney, T. (1996).The Role Of Leisure Participation İn Prison: A Report From Consumers. *Journal Of Offender Rehabilitation*, 23, 79-89.
- Garriott, M. H. (1974). The Use of Receation as a Therapeutic Tool in Treating Juvenile Delinquency. *Juv. Just.*, 25, 56.
- İçli, T. ,Öğün, A. (1999). *Türkiye’de Cezaevlerindeki Rehabilitasyon Faaliyetleriyle İlgili Sosyolojik Bir Analiz*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları, 32-40-41-51. “Ankara Çocuk Eğitimevi Müdürlüğü Hakkımızda”

- <https://ankarace.adalet.gov.tr/hakimizda> Erişim Tarihi:14.11.2020 “Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri,2018”.
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2018-30597>Erişim Tarihi: 24.02.2021 “Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri,2019”.
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2019-33625>Erişim Tarihi: 24.02.2021 “Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Eğitim ve İyileştirme Dairesi Başkanlığı”
- <https://cte.adalet.gov.tr/Home/BirimDetay/21>Erişim Tarihi:14.11.2020“Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2017”.
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuklar-2017-27609>Erişim Tarihi: 24.02.2021 “Sincan Çocuk Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumu Hakkımızda”
- <https://sincancocukcik.adalet.gov.tr/hakimizda> Erişim Tarihi:13.01.2021
- Nation, J. M., Benschoff, J. J., & Malkin, M. M. (1996). Therapeutic Recreation Programs For Adolescents In Substance Abuse Treatment Facilities. *Journal Of Rehabilitation*, 62(4), 10-16.
- Türk Ceza Kanunu, (2004). Resmi Gazete: 12.10.2004, Kanun Numarası: 5237.
- Williams, D. J. , Streat, W. B. , & Bengoechea, E. G. (2002). Understanding Recreation And Sport As A Rehabilitative Tool Within Juvenile Justice Programs. *Juvenile And Family Court Journal*, 53(2), 31-41